

LA LÁMINA COMPLEMENTÀRIA «ARBRE» DEL TEST PN DE CORMAN

Jordi BACHS I COMAS

RESUMEN

Este trabajo constituye un estudio sobre la lámina Árbol, incorporada al Test de Las Aventuras de Patanegra del doctor L. Corman, en el año 1978, con el propósito de incrementar el número de láminas en las que se hace presente la figura del padre, pero sobre la cual no hay datos publicados. A partir de una muestra de 85 sujetos se analizan los temas de la lámina, las preferencias-identificaciones, y en especial sus particularidades aperceptivas en función de la variable sexo. Los resultados sugieren que se cumple la expectativa del autor puesto que Árbol contribuye notablemente al conocimiento del rol de la figura paterna en el seno de la familia, mediante el Test PN.

ABSTRACT

This work consists of a study of the picture Tree (La Courte Echelle) which was added to Dr. Corman's Adventures of Black Leg Test in 1978, with the intention of increasing the number of pictures in which the father-figure is present, but about which picture no published data exists. In a sample of 85 subjects, the themes of the picture are analysed, as well as the preferences-identifications and especially its aperceptive particularities in terms of the sex variable. The results support the author's expectations, since Tree contributes to the knowledge of the role of the paternal figure within the family, by means of the Black Leg Test.

L'any 1978 L. Corman va decidir afegir una làmina nova al seu conegut test projectiu Potanegra, publicat a França el 1961. Així doncs el test PN consta actualment de 19 làmines: el *Frontispici* que es presenta al començament, perquè el subjecte identifiqui lliurement els personatges principals de la història, 17 làmines (en lloc de les 16 d'abans) entre les quals el subjecte elegeix les que vol per elaborar la seva narració, i finalment la làmina *Fada* que, com se sap, es presenta al final de la prova i serveix per veure quins són els tres desitjos que PN formula a la fada.

En una fitxa del *Catàleg de Tests*, publicat pel Centre de Psychologie Appliquée de París, Corman justifica breument les raons que l'han mogut a introduir una làmina complementària, després de tant de temps d'utilització del test. El PN, diu Corman, ha demostrat a bastament la seva utilitat en l'exploració psicodinàmica de la personalitat, però es nota un desequilibri si es compara la presència en el test de la figura del pare (P) i la de la mare (M). Aquesta hi predomina, sobretot a través de les seves funcions nutritives, i això suscita en l'examinat una munió de temes orals, sovint regressius. Aquesta constatació suggeria la conveniència d'incrementar el nombre de làmines més aviat escasses on és present la figura del P, amb la finalitat d'oferir més possibilitats a l'elaboració de temes progressius, propis de la fase edípica del desenvolupament psicosexual. Val a dir que la làmina *Partença* pretenia plantejar el tema de la independència i autonomia, però el fet que el protagonista hi apareix completament sol, fa que el subjecte vegi sovint la situació de manera anguixosa i elabori temes més aviat regressius. Corman va pensar que la presència i actitud permissives del P en una situació similar afavoriria l'expressió de la tendència a l'autonomia. Així va sorgir *La Courte Echelelle*, nom francès de la nova làmina, que podria traduir-se per *Esqueneta* (fer esqueneta és parar l'esquena perquè un altre hi pugui), però el costum de molts usuaris d'anomenar-la *Arbre* ha fet que finalment la designésim amb aquest nom.

Recolzat en un arbre amb les potes del davant, incorporat sobre les potes del darrera, el P fa esqueneta al PN. Aquest, enfilat sobre l'espatlla del P, s'agafa a una branca i mira els animallets de l'arbre (un niu d'ocells, uns ocelllets que volen, un ocell més gros de bec llarg i un esquiro).

Ni aquesta descripció, que constitueix el tema fidel de la làmina, ni la seva interpretació figuren en cap dels tres volums del manual PN de Corman, publicats tots abans del 1978, és a dir, abans de la publicació d'*Arbre*. Tampoc ens consta que L. Corman hagi publicat algun article sobre el tema en alguna revista especialitzada. Això ens ha mogut a fer un estudi pilot sobre aquesta làmina, els resultats del qual oferim ara de manera provisional.

Després d'examinar 130 protocols del test PN, n'escollim els 85 en els quals va utilitzar-se la làmina *Arbre*. Els subjectes a qui va passar-se la prova no presenten cap mena de trastorn psicològic. Dels 85 protocols, 41 corresponen al sexe femení (48%) i 44 al masculí (52%). La mitjana d'edat és de nou anys, i els límits extrems són de quatre anys i deu mesos, i setze anys i quatre mesos. El 73% de subjectes ocupa l'interval que va de sis anys i set mesos a dotze anys i sis mesos. Del 27% restant, el 16,5% té una edat compresa entre quatre anys i deu mesos, i sis anys i sis mesos; i el 10,5%, entre dotze anys i set mesos, i setze anys i sis mesos. La majoria, doncs, són infants i pre-adolescents.

ELS TEMES DE LA LÀMINA

El *tema fidel* de la làmina, tal com l'hem descrit més amunt, és molt freqüent (78%) i quasi sempre es menciona la idea d'ajuda del pare (de vegades de la mare) perquè PN pugui veure o mirar el niu, els ocells i animallets de l'arbre.

Juntament amb aquest tema, o bé independentment, apareixen aquests *altres temes*:

1. *De joc*, de diversió, de PN i el P, o de PN amb els ocells o animallets de l'arbre (19%).

2. El P té alguna vegada una clara *funció preceptiva*, d'ensenyar PN (p.e., a fer-li veure que no viuen sols, a conèixer les cries dels animallets de l'arbre, a collir herba de l'arbre) o, de vegades, pren la iniciativa de buscar ocells o d'ajudar PN a fer-ho (10%). De vegades pugen tots dos a l'arbre (5%).

3. *Tema original d'oralitat*: matar els ocells per a menjar-los, o bé menjar la fruita i l'herba (*sic*) de l'arbre, els ocells, els ous del niu (6%).

4. *Tema centrat especialment en PN*, més que en el P. És PN qui pren la iniciativa de pujar a l'arbre i mirar els animallets (6%), agafar-los (12%),

i per això puja sobre el P o la M. A més, molesta els ocells, que podrien caure; agafa els ous (5%), però ell també podria caure i fer-se mal (4%). Davant d'aquesta intromissió de PN els ocells poden decidir marxar o bé reaccionar i defensar-se contra l'intrús (6%).

PARTICULARITATS DE LA LÀMINA

Per bé que la figura del pare és clarament representada en la làmina, alguns subjectes hi veuen la mare. Es produeix, doncs, una substitució d'una figura parental per l'altra. Altres subjectes es fixen només en PN i/o en altres personatges (oncle, amic, etc.) i així escotomitzen la figura parental. Els resultats d'aquest estudi pilot permeten afirmar que el sexe del subjecte examinat és una variable important d'aquestes diferències aperceptives. De cada deu nenes, set veuen al P i PN, la qual cosa expressaria un Edip positiu; menys de dues hi veuen la M i PN, i una nena es refereix a altres personatges no parentals. En canvi, de cada deu nens, només entre quatre i cinc hi veuen el P i PN; entre dos i tres a la M i PN, entre un i dos a PN sol, mentre un nen es refereix a altres personatges. Recordo un comentari personal de Corman sobre aquesta qüestió en el qual manifestava, en primer lloc, la seva sorpresa pel fet que alguns subjectes hi veiessin la M en lloc del P, ja que el dibuix el representa clarament, i en segon lloc, quan mirava de trobar-hi una explicació, invocava la probable censura inconscient del subjecte que reprova l'acció de «pujar a cavall» del pare. Amb això, com suggereix el sentit metafòric de l'expressió, Corman es referia sens dubte a les tensions i dificultats de les relacions edípiques. Al meu entendre, la substitució del P per la figura de la M o les escotomitzacions d'aquell expressen les dificultats de resolució de l'Edip i els conflictes latents de la relació amb el P, més complexos, com se sap, en el cas del nen que en el de la nena.

Si això es confirma, aquesta làmina podria afegir-se a les *làmines edípiques* (*Petons, Nit, Somni P i Somni M*) i complir les expectatives que se li havien assignat. El refús de veure el P en el gros blanc en companyia de PN expressaria els aspectes defensius que posa en joc el jo per escapar de l'angoixa de la confrontació edíptica per part del nen. Les referències a la funció preceptiva del pare que ajuda PN a descobrir els altres i el món que l'envolta, i la iniciativa de PN de voler anar per les seves després que el P l'hagi ajudat en l'intent d'ascensió suggereixen els aspectes progressius de l'Edip, en els quals PN gosa aventurar-se tot i el risc que això

comporta i les dificultats d'integrar, sense por de represàlies o de culpabilitat intensa, els aspectes agressius de les pulsions edípiques.

Aquest rol patern d'introduir progressivament l'infant en les tasques socials i en el món dels adults, el trobem reconegut de vegades a propòsit d'altres làmines. Així, una nena de nou anys diu a *Baralla*, descrita com a una situació en la qual els pares fan gimnàstica: «m'agradaria ser el pare perquè és el que ensenya PN a fer coses, li ensenya com s'han de fer les tombarelles». En canvi, *Dubte* és una làmina no agradable «perquè això que ensenya el pare al nen, a beure, en PN ja ho sabia fer». I a *Arbre*, segona làmina més agradable, amb identificació a PN, explica: «aquí hi ha el P que ajuda PN a pujar a l'arbre i s'estan divertint».

HISTÒRIA

La làmina és acceptada de cara a l'elaboració de la història per 68% de subjectes (61% de nens i 76% de nenes) i un 8% la descriu en primer lloc (el normal és un 6%).

PREFERÈNCIES-IDENTIFICACIONS

És una làmina agradable en 86% de casos (nens = nenes). Si ho comparem amb els resultats de Corman, resulta doncs que *Arbre* és una làmina molt agradable, ja que supera els percentatges de *Garrinada* (80%) i *Petons* (76%) en la recerca d'aquest autor, làmines que presenten els valors més elevats de preferència.

Ja hem vist que les nenes accepten més aquesta làmina que els nens. Ara, dels nens que l'accepten la troba agradable un 96%, i de les nenes un 90%. Quan no és acceptada, un 70% tant de nens com de nenes la troba agradable. El 17% de subjectes diu que *Arbre* és la làmina que els agrada més (10% de nenes i 7% de nens). Només un 3% la troba la menys agradable de totes.

La identificació amb PN és de 52% (nens = nenes); amb el P, un 9% (6% nens, 3% nenes). S'identifica amb la M només un 2%. Les identificacions d'evasiva amb els animalets de l'arbre són d'un 24% (14% de nenes i 10% de nens) i amb ningú, d'un 12% (4% de nenes i 8% de nens). Amb altres personatges, un 1%.

Els percentatges elevats pel que fa a l'elecció de làmines per fer la

història i al grau de preferència, així com les relativament baixes identifications d'evasiva (ningú i animalets), podrien explicar-se perquè és una làmina viscuda en general amb poca conflictivitat per la mostra extreta d'una població infantil normal. *Arbre* no planteja, almenys de manera directa, ni rivalitat ni agressivitat, ni temes de soledat o abandonament. Amb tot, la relació exclusiva de PN amb el P desperta probablement els fantasmes edípics de rivalitat, sobretot en el nen. Tot això, com hem vist, es reflexa en els temes desenvolupats en aquesta làmina, amb escotomitació de la figura del P i amb identifications d'evasiva. Cal assenyalar el 6% de temes d'oralitat: es tracta d'un tema original i és un signe probable de perturbacions en relació amb aquesta fase del desenvolupament afectiu.

En conclusió, tot esperant recerques més amples i aprofundides, crec que *Arbre* es pot considerar com una làmina edíptica, pròxima sobretot a *Somni P*. Les qualitats paternes que projecta eventualment el subjecte en el somni que té PN del seu pare es plasmen en la situació percebuda en la làmina *Arbre*. Ambdues permeten aproximar-nos al coneixement del rol estructurador de la figura paterna dins del joc triangular de forces de l'Edip.

Bibliografia

- CORMAN, L., 1986, *Làmines del Test Potanegra* (carpeta amb 19 làmines), 4.ª ed., Herder, Barcelona.
- , 1979, *El Test PN. Manual primero*, Herder, Barcelona.
- , 1981, *El Test PN. Manual segundo*, Herder, Barcelona.
- , 1983, *El Test PN. Manual tercero*, Herder, Barcelona.